

**INT TUMANLARARO
IQTISODIY SUDI**

Tashkent shahri, Cho'pon-ota ko'chasi, 6

Tel: (+99871) 288-38-12

**TASHKENT INTER-DISTRICT
ECONOMIC COURT**

100097, Tashkent, Chopon-ota street, 6

e-mail: i.toshkent@sud.uz

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН
ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ**

Тошкент шахри

2022 йил 29 июль

4-1001-2204/10382-сонли иш

Тошкент туманлараро иқтисодий судининг судьяси Н.Байзақова раислигида, судья ёрдамчиси Н.Бобоёров котиблигида, “Nature cotton” МЧЖ шаклидаги хорижий корхонаси тугатиш бошқарувчисининг “Ulug’ turon” фермер хўжалиги ҳисобидан 146.212.950 сўм асосий қарз, 25.244.960 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича қўзғатилган иқтисодий ишни даъвогар вакили В.Сахибов (ишончнома асосида), жавобгар вакиллари А.Шоимов (раҳбар), вакили А.Ширанов (ишочнома асосида) иштирокида ўз биносида очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

а н и қ л а д и :

“Nature cotton” МЧЖ шаклидаги хорижий корхонаси (кейинги ўринларда даъвогар деб юритилади) тугатиш бошқарувчиси даъво аризаси билан мурожаат қилиб, “Ulug’ turon” фермер хўжалиги (кейинги ўринларда жавобгар деб юритилади) ҳисобидан 146.212.950 сўм асосий қарз, 25.244.960 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суд мажлисида даъво аризаси бўйича аниқлаштирувчи аризани такдим этиб, янглиш тарзда кўрсатилган П-75-сонли шартнома бўйича 2.917.550 сўмлик ҳисобварақ-фактурада келтирилган талаб ўрнига П-75-сонли шартнома бўйича 22.10.2019 йилдаги П-196-сонли 1.242.000 сўмлик ҳисобварақ-фактурани инобатга олган ҳолда жавобгардан жами 144.537.391 сўм асосий қарз, 25.244.960 сўм пеня ундиришни сўради.

Жавобгар вакили даъвога нисбатан эътироз билдириб, тарафлар ўртасида имзоланган 108-сонли шартнома рўйхатдан ўтмаганлиги сабабли, унга пеня ҳисобланмаслигидан келиб чиқиб, унга нисбатан ҳисобланган пеняни рад қилишни, 75-сонли шартнома бўйича маҳсулот берилганлигини тасдиқловчи 21.611.490 сўм маблағ 01.01.2020 йил ҳолатига 127-сонли шартнома бўйича расмийлаштирилган таққослаш далолатномасида ҳисобга олинганлигини, таққослаш далолатномасида мавжуд 86.680.967 сўм қарздорликдан ҳам бугунги кун ҳолатига кам қарз қолганлигини маълум қилиб, шуни биргаликда ўтириб даъвогар ҳисоб-китоб қилмаётганлиги, етказиб берилган пахта хом ашёси масаласида фермер хўжалиги ҳисобчиси суд мажлисига чақирилса барчаси бўйича тушунтириш берилишини, бунча пеня бўлиши мумкин эмаслигини маълум қилиб, даъвонинг пеня қисмини рад қилишни сўради.

Суд, ишда иштирок этган тарафлар вакиллариининг тушунтиришларини тинглаб, иш ҳужжатларини ўрганиб, уларга ҳуқуқий баҳо бериб, қуйидаги

Ҳужжат имзоланган: Байзақова Назокат Тилоловна, 29.07.2022

асосларга кўра, даъво миқдорини камайтирилганлиги билан боғлиқ аризани иш юритувига қабул қилиб, даъво талабини қисман қаноатлантириб, ишни кўриш билан боғлиқ барча суд харажатларини тарафларга юклашни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (бундан буён матнда ИПК деб юритилади) 157-моддасига кўра даъвогар ишни биринчи инстанция судида кўриш чоғида ишнинг мазмунан кўрилиши якуни бўйича чиқариладиган суд ҳужжати қабул қилингунига қадар даъвонинг асосини ёки предметини ўзгартиришга, даъво талабларининг миқдорини кўпайтиришга ёки камайтиришга ҳақли.

Шу асосда, суд даъвогарнинг даъво талабининг миқдорини камайтириш бўйича аризани иш юритувига қабул қилишни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 8-моддасига кўра фуқаролик ҳуқуқ ва бурчлари қонун ҳужжатларида назарда тутилган асослардан, шунингдек фуқаролар ҳамда юридик шахсларнинг, гарчи қонун ҳужжатларида назарда тутилган бўлмаса-да, лекин фуқаролик қонун ҳужжатларининг умумий негизлари ва мазмунига кўра фуқаролик ҳуқуқ ҳамда бурчларни келтириб чиқарадиган ҳаракатларидан вужудга келади.

ФКнинг 234-моддасига асосан, мажбуриятлар – шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқиши назарда тутилган.

ФКнинг 236-моддасида мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши кераклиги белгиланган.

Мазкур низо тарафлар ўртасида имзоланган 04.10.2019 йилдаги П-75-сонли олди-сотди, 25.12.2019 йилдаги 108-сонли пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича контрактация шартномаси, 18.02.2019 йилдаги 127-сонли пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича контрактация шартномаси (кейинги ўринларда 75-сонли шартнома, 108-сонли шартнома ва 127-сонли шартнома деб юритилади)дан вужудга келган.

ФКнинг 386-моддасига асосан, олди-сотди шартномаси бўйича бир тараф (сотувчи) товарни бошқа тараф (сотиб олувчи)га мулк қилиб топшириш мажбуриятини, сотиб олувчи эса бу товарни қабул қилиш ва унинг учун белгиланган пул суммаси (баҳоси)ни тўлаш мажбуриятини олади.

75-сонли шартнома бўйича 04.10.2019 йилдаги П-45-сонли ҳисобварақ-фактура билан 6.500.000 сўмлик, 15.10.2019 йилдаги П-95-сонли ҳисобварақ-фактура билан 6.500.000 сўмлик, 22.10.2019 йилдаги П-196-сонли ҳисобварақ-фактура билан 1.242.000 сўмлик, 11.11.2019 йилдаги П-345-сонли ҳисобварақ-фактура билан 2.484.000 сўмлик, 10.01.2020 йилдаги П-530-сонли шартнома бўйича 12.999.991 сўмлик, жами 29.725.991 сўмлик маҳсулот етказиб берилган.

Жавобгар ўз эътирозларида тарафлар ўртасида 127-сонли шартнома бўйича 01.01.2020 йил ҳолатига имзоланган таққослаш далолатномасининг тижорат бўлими (П-306-сонли ҳисобварақ-фактура билан 6.500.000 + П-196-сонли ҳисобварақ-фактура билан 1.242.000 + П-45-сонли ҳисобварақ-фактура билан 6.500.000 + П-95-сонли ҳисобварақ-фактура билан 6.500.000 + П-492-сонли ҳисобварақ-фактура билан 869.400) да

жами 21.611.400 сўм қарздорлик ҳисобга киритилганлигини маълум қилган, бироқ, таққослаш далолатномасининг тижорат бўлими қаторидаги 21.611.400 сўм айнан П-75-сонли шартнома бўйича расмийлаштирилган счет-фактуралар билан боғлиқ эканлиги исботлаб берилмади.

Шу боис суд П-75-сонли шартнома бўйича жавобгарнинг даъвогар олдида 29.725.991 сўм қарздорлиги мавжуд деб ҳисоблайди.

ФКнинг 465-моддасига асосан контракция шартномасига мувофиқ қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шахсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

П-108-сонли шартнома бўйича 37.939.300 сўмлик маҳсулот етказиб берилганлиги юзасидан 10.10.2020 йилдаги 06/105-сонли электрон ҳисобварақ-фактура жавобгарга юборилган, бироқ, мазкур ҳисоб варақ фактура жавобгар томонидан имзоланмаган ва ёки рад қилинмаган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 14.08.2020 йилдаги 489-сонли қарори билан тасдиқланган “Ҳисобварақ-фактураларнинг шакллари ҳамда уларни тўлдириш, тақдим этиш ва қабул қилиш тартиби тўғрисида”ги Низом 63-бандига кўра сотиб олувчи томонидан белгиланган муддатда тасдиқланмаган ёки рад этилмаган электрон ҳисобварақ-фактура тасдиқланган ҳисобланади. Бунда ҳақиқатда амалга оширилмаган хўжалик операциялари бўйича расмийлаштирилган ҳисобварақ-фактуралар товарлар жўнатилганлигини ёки хизматлар кўрсатилганлигини тасдиқловчи ҳужжат сифатида тан олинмайди.

Пленум қарорининг 9.4-бандида мазкур шартнома ва унга киритилган ўзгартиришлар (қўшимчалар) “Хўжалик” жавобгар жойлашган жойдаги туман қишлоқ хўжалиги бўлимида рўйхатдан ўтказилгандан кейин кучга кириши белгиланган бўлиб, тақдим этилган П-108-сонли шартнома рўйхатдан ўтказилмаган.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 18.12.2009 йидаги “Хўжалик шартномаларини тузиш, ўзгартириш ва бекор қилишни тартибга солувчи фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида”ги 203-сонли қарори (кейин матнларда Пленум қарори деб юритилади) иккинчи хатбошида нотариал тасдиқланиши ёки давлат рўйхатидан ўтказилиши шарт бўлган шартнома нотариал тасдиқланган ёки рўйхатдан ўтказилган пайтдан эътиборан, нотариал тасдиқланиши ва рўйхатдан ўтказилиши зарур бўлганда эса - шартнома рўйхатдан ўтказилган пайтдан эътиборан шартнома тузилган ҳисобланиши, 10-бандида қонунчилик ҳужжатларида шартнома тузиш мажбурий бўлган ҳолатлар ҳам ўрнатилган бўлиб, оммавий шартнома (ФКнинг **358-моддаси**), дастлабки шартномада назарда тутилган асосий шартнома (ФКнинг **361-моддаси**), кимошди савдосида қолиб чиққан шахс билан тузилган шартнома (ФКнинг **379-моддаси**), давлат эҳтиёжлари учун товарлар етказиб бериш шартномаси (ФКнинг **457-459-моддалари**) ва ҳ.к.

Мазкур ҳисобварақ-фактурада кўрсатилган жами 2.390.000 миқдорда 37.929.300 сўмлик Султон Р2 уруғлиги етказиб берилганлиги юк хати накладной

билан ўз тасдиғини топганлиги сабабли, суд 37.929.300 сўм қарздорликни ҳисобга олишни, бироқ, шартнома рўйхатдан ўтказилмаганлиги сабабли, пеня бўйича ёзма келишувга эришилмаган деб ҳисоблаб, П-108-сонли шартнома бўйича жавобгарнинг даъвогар олдида 37.929.300 сўм қарздорлиги мавжуд деб ҳисоблайди.

П-127-сонли шартнома бўйича 04.01.2020 йилдаги п531-сонли ҳисобварақ-фактура билан 12.098.000 сўмлик, 17.02.2020 йилдаги П-610-сонли ҳисобварақ-фактура билан 61.420.350 сўмлик, 07.04.2020 йилдаги 20/05-86-сонли ҳисобварақ-фактура билан 3.363.750 сўмлик, жами 76.882.100 сўмлик маҳсулот етказиб берилган бўлиб, суд мажлисида жавобгар томонидан 17.02.2020 йилдаги П-610-сонли ҳисобварақ-фактура билан етказиб берилган 61.420.350 сўмлик маҳсулот 01.01.2020 йилдаги таққослаш далолатномасида ўз аксини топганлиги маълум қилинди. Бироқ, суд жавобгарнинг мазкур важларини асоссиз деб ҳисоблайди, чунки, таққослаш далолатномасида ҳисобварақ-фактуралар келтириб ўтилмаган.

Шу асосда суд 127-сонли шартнома бўйича жавобгарнинг даъвогар олдида 64.784.100 сўм қарздорлиги мавжуд деб ҳисоблайди, бироқ, 04.01.2020 йилдаги п531-сонли ҳисобварақ-фактура бўйича 12.098.000 сўм қарздорлик ҳисоб олинмайди, чунки, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 14.08.2020 йилдаги 489-сонли қарори билан тасдиқланган “Ҳисобварақ-фактураларнинг шакллари ҳамда уларни тўлдириш, тақдим этиш ва қабул қилиш тартиби тўғрисида”ги Низом 63-бандига кўра сотиб олувчи томонидан белгиланган муддатда тасдиқланмаган ёки рад этилмаган электрон ҳисобварақ-фактура тасдиқланган ҳисобланади. Бунда ҳақиқатда амалга оширилмаган хўжалик операциялари бўйича расмийлаштирилган ҳисобварақ-фактуралар товарлар жўнатилганлигини ёки хизматлар кўрсатилганлигини тасдиқловчи ҳужжат сифатида тан олинмайди.

Ўзбекистон Республикасининг “Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида” қонуни 32-моддасига кўра етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи миқдорида, аммо кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорида пеня тўлайди.

Шу асосда даъвогар шартномага асосан 25.244.960 сўм миқдорида пеня ундиришни сўраган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 333-моддаси ҳамда Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги “Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкӣ жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида”ги 163-сонли Қарори (кейинчалик 163-сонли Пленум қарори деб юритилади) 12-бандига мувофиқ, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятларни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Шу сабабли, суд даъвогарнинг тўловларни кечиктирганлик учун 75-сонли номага асосан ҳисобланган 6.280.310 сўм пеня ундириш талабини асосли деб

ҳисоблайди, бироқ, 163-сонли Пленум қарори 4-бандида келтирилган тушунтиришлар ҳамда ФКнинг 326-моддасига мувофиқ, суд қарздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини эътиборга олиб, неустойка миқдорини камайтиришга ҳақлилиги ҳолатидан келиб чиқиб, суд даъво талабидаги пеня суммасини $(6.280.310 \times 25) 1.570.077$ сўмгача камайтиришни, 108-сонли шартнома бўйича талаб қилинган $18.964.650$ сўм пеня ундириш қисми шартнома рўйхатдан ўтмаганлиги сабабли асоссиз бўлиб, рад қилиниши лозим.

ИПК 118-моддасига асосан суд харажатлари даъвонинг асосли деб топилган қисми бўйича $(144.537.391 + 6.280.310 \times 2\%) 3.016.354$ сўм давлат божи ва 24.000 сўм почта харажати жавобгардан ундирилиб, $(146.212.950 - 144.537.391 + 18.964.650 \times 2\%) 412.804,18$ сўм давлат божи даъвогар зиммасида қолдирилади.

Қайд этилганларга кўра, ИПКнинг 72, 118, 157, 170, 176-180, 186, 192-моддаларини қўллаб, суд

қ а р о р қ и л а д и :

Даъвогарнинг даъво миқдорини камайтириш ҳақидаги аризаси иш юритувига қабул қилинсин.

Даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

“Ulug’ turon” фермер хўжалиги ҳисобидан:

- “Nature cotton” МЧЖ шаклидаги хорижий корхонаси фойдасига $(29.725.991 + 37.929.300 + 64.784.100)$ жами $132.439.391$ сўм асосий қарз, $1.570.077$ сўм пеня;

- Республика бюджетига $3.016.354$ сўм давлат божи;

- Олий суд депозитига 24.000 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисми рад қилинсин.

“Nature cotton” МЧЖ шаклидаги хорижий корхонасидан республика бюджетига $412.804,18$ сўм давлат божи ундирилсин.

Ҳал қилув қарори қабул қилингандан кейин бир ойлик муддат ўтгач қонуний кучга киради.

Ҳал қилув қарори қонуний кучга киргач, ижро варақаси берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан бир ойлик муддат ичида апелляция тартибида шикоят қилиш (протест келтириш) мумкин.

Судья

Н.Байзақова

